

soltatása, az Időkör' hatalmas befolyása miatt, igen nehéz, majd nem lehetlen. Minél bellebb ette az magát, minél inkább csak külső flastro-mokkal tapasztattatik, annál gyógyíthatlanabb a' benne sínlődő emberiség. Beles beléről úgy tisztíthatnának attól meg, ha a' Nevelés, Tanítás, religyiói-gyakorlás, és polgári gondviseles a' végre arányosan, hiven, hathatólag egyesülnének 's a' t. — Az egész könyvecske méltó az olvasásra.

Y.

III.

Tudománybeli Jelentések.

1.

J u t a l o m T é t e l.

Több század óta laknak országunkban a' Palótzok, 's több század óta állandóan fentartották régi magyarságokat, 's mai napig is kevesé esmértes nyelvbéli különösségeiket, bár a' Magyar Nemzet nagyobb része, engedvén a' változó szokásnak, öseink nyelvét sokakban igen elváltoztatta. Sőt azt sem tudjuk tökéletesen, mitsoda helyeken lakik 'ez a' hajdani törzsök Faj; noha a' Magyar Régiségekben járatos férfiu azonnal észre vette, 's veszi, hogy az ösi nyelv sokakban igen meg-egyezett e' törzsök Faj mostani nyelvével, és így e' törzsök Faj, ha főképen Constantinus Porphyrogenitusnak hitelt adunk, históriai tekintetben is felettébb nevezetes, és figyelemre méltó. Nem téssen azért haszontalan, vagy nevetséges munkát, ki a' Palótzságot úgy, mint ohajtom, hitelesen leírja; 's ámbár a' Magyar Írók inkább hazafiúi szeretetből, vagy ditsőség ösztönéből, mint sem jutalom várából dolgoznak, még is tsékély értékemhez képest örömet Tizenkét Tsászári Species Aranyot ajánlok azon derék és szorgalmatos Földimnek, ki ohajtásomat legszerentséshben kielégíteni fogja.

A' készítendő Könyvnek tizime ez lenne: „A' Palótzság Esmértetése különbféle tekintetben”. Fő szakaszait pedig ezek tennék:

1.) A' Palótzságnak Geographiai Esmértetése. Itt elő adni kellene, mitsoda Vármegyékben, hány, és különösen mi nevű helyekben lakik a' Palótzság? Mennyire terjedhet mind egyik Vármegyében, és öszvesen száma? Minő fekvések 's helyhez-tetések vagyon falujinak? Öszvefüggésben fekszenek-e a' Palótzságnak lakhelyeik a' különbféle megyékre nézve, és ha nem, mitsoda helyeken szakadnak meg, és mitsoda nyelvűek lakják a' közép falukat? 's a' t.

2.) A' Palótzságnak Természeti Esmértetése testi alkotására, elmebeli tehetségére, és erköltsi tulajdonságára nézve. — Vagynak-e szembetűnő képen közös némelly indulatai, gyengeségei, gántsai, 's ha vagynak, mellyek azok nevezet szerint? 's a' t.

3.) A' Palótzságnak Vallásbeli Esmértetése.

4.) A' Palótzságnak társaságbéli, és magános életbeli Esmértetése. Különösen fel lehetne hozni, miképen vagyon belső igazgattatása a' falukban elintéztetve? Mitsoda nevezetesebb szokásai és szertartásai vagynak p. o. a' falu kormányában, házi életben, házasságokban, vagy egyéb üdneplésekben. Mellyek kedvesebb játéka, mulatságai foglalatosságai mind a' két Nemnek? 's a' t.

5.) A' Palótzságnak Nyelvbeli Esmértetése. Itt különösen felhozni kellene

a.) A' magános betűknek kimondásaikat, p. o. aa = á; ee = é. 's a' t.

b.) A' magános betűknek szokásban lévő feltseréltetéseiket egy mással, p. o. gyűhös = dühös 's a' t.

c.) A' Palótzságnál szokásban lévő declinációkat, comparációkat, névmásait, diminutivumokat, conjugációkat, szó formálásokat, mellyek az irói nyelvtől különböznek, és, ha vagyon benne figyelemre méltó, a' Palótzság Syntaxisát. p. o. tsigaat = tsigát, villável = villával, mentől nagyobb = legnagyobb, gyermektse, rágsálni, szomorójtom, ü, mű, akarnók, 's a' t.

d.) A' Palótzság különös szóvainak, mellyek egyebütt keletben nem igen vagynak, lajstromokat betű rendszerént magyarázatokkal együtt.

e.) A' Palótzságnál keletben lévő magyar kereszt neveknek rövid, de mentől tökéletesebb lajstromokat, úgy, hogy a' Kereszt neveknek különbféle tsonkításakra is figyelem fordittas.

sék: p. o. Erzsők, Böse, Bözsi, Böske, Pere = Elisabetha; Bös, Pöts, Bihar, Tihany, Zöd, Sopron, Szerda, 's a' t.

f.) Vagynak-e a' Palótz Falukban valami régi Jegyző Könyvek, vagy akármiféle Íratok, mellyek a' Palótzság nyelvén íratlak volna? —

Sokan tréfára fogják venni e' dolgot, 's előre kinevetik ezen Jutalom tételt: de a' tudatlanságon szánakodni lehet, mert ezek nem tudják, hogy a' Szepesi Németeknek, és az Erdélyi Szászoknak már Idiotikonjuk vagyon; nem tudják, hogy az, a' mit tréfának, nevetségesnek tartanak, nagy és fontos igazságokra és következtetésekre vezethet. Várjanak ezek kevesé, és felnyílik nem sokára a' kárpit előttök.

Bátorkodom azért a' tárgy fontosságára nézve megkérni azon nemes Vármegyéket, mellyekben a' Palótzság lakik, hogy a' felelői akarókat kegyes segítő írásokkal ápolgatni méltóztassanak; az Egyházi Férfiakat pedig, kik a' Palótzság között laknak, arra serkenteni, hogy figyelmetes észrevételeiket a' ne talán munkálkodni akarókkal közleni ne terheltessenek.

A' Feleleteknek béküldetése a' következő 1818-dik esztendői Januárius hónap első napjáig Trattner János Tamás Úr Könyvnyomtató műhelyébe Francözva elvárattatik olly módal, hogy a' Felelők munkáik mellé egy mottót, vagy is elmés mondást tegyenek — és ugyan azok mellett lepetsételt neveik is jelen legyenek. A' fent ki tett határ után a' beérkezett munkák ítélet alá vétetnek, és a' legszerentsésebb dolgozó, kinek neve az újság levelekben ki fog hirdettetni, Jutalmát említett Trattner Úr által kézhez venni fogja.

Egy Haza fi.

2. Találmányok.

Sáros Nagy Patak Városában N. Körösi Szakácsi István Ácsmester olly együgyü, 's ócsó örlöt gondolt ki, mellyen akármelly 10—12 esztendős gyermek is két óra alatt fél Pozsonyi mérő kromplit késztszerűvé morskolhat. Legfőlebb is 6—8